

ničeno Kristusovo evangeljsko priliko: »Vi ste sol zemlje, vi ste luč sveta«. To pomeni: Cerkev prihodnosti bo bolj preprosta in življenjska, ne bo Cerkev mogočnih organizacij in velikih manifestacij. Čas ji bo iztrgal marsikaj zunanjega in pozneje dodanega. Ne bo si pustila zapirati ust z denarjem, častmi in obljubami, tudi ne z grožnjami. Ne bo se pustila enačiti s političnimi sistemi. Cerkev ni in ne bo cilj, marveč sredstvo do cilja; cilj je Bog, Kristus. Še bolj bo odprta za človeka. Še bolj se bo zavedala svojega preroškega poslanstva in pričevanja. Čutila bo dolg do vseh ljudi, tudi do nevernih. Njena moč bodo male skupnosti ali občestva. Tudi v prihodnosti ne bo popolna, bo pa na poti popolnosti. Trezno bo presojala znamenja časa in nanje odgovarjala.

12. Glede nastopa patra Tardifa v Ljubljani je treba reči, da ni edina možna razlaga parapsihološka razlaga njegovega dela ali poslanstva, vsaj za vernega udeleženca ne. Kolikor mi je znan namen in potek tega seminarja, morem odločno zanikati in reči: Cerkev v Sloveniji ni uporabila tega dogodka za medijsko utrditev svojih pozicij. To bi pomenilo manipulacijo in pristanek na načelo: Namen posvečuje sredstvo. To pa je Cerkvi tuje! Poleg tega pa Cerkev nima vpliva na medije.

13. Prenova Cerkve v vsaki deželi je nekaj svojstvenega ali posebnega, hkrati pa je vedno neločljivo povezana s prenovo vesoljne Cerkve.

Krščanske vrednote: civilizacijsko vprašanje

mag. Metod
Pirih,
koprski
škof

Ob prebiranju anketnih vprašanj se mi je najprej pojavilo vprašanje, kaj pod pojmom Cerkve sploh pojmuje. Nekdo bi pri odgovorih na vprašanja imel pred očmi predstavo, da je Cerkev le cerkvena hierarhija s papežem in škofi na čelu. Drugi bo imel pod pojmom Cerkve pred očmi vse tiste, ki verujejo v Kristusa in so z zakramentom včlenjeni v Kristusa, teološko izobražen človek pa bo vedel, da je zadnji koncil Cerkev najrajši opisoval kot »potujoče božje ljudstvo« ali kot »Kristusovo skrivnostno telo«. Pri odgovorih na vprašanja bom imel pred očmi koncilsko podobo Cerkve.

ad 1.

Po vojni smo bili verni zapostavljeni na vseh področjih. Ne le v politiki! Tudi v kulturi, gospodarstvu, šolstvu, sredstvih družbenega obveščanja so bile verske vrednote pogosto prikazane kot nekaj preživelega in škodljivega. Tega stanja še nismo popolnoma presegli. Nekateri so šokirani, če se o verskih dejstvih skuša zdaj normalno in objektivno govoriti. Vsem se zdi normalno, da RTV nameni precej prostora in časa za šport. Če pa posveti nekaj minut kakšni verski slovesnosti ali verskemu vprašanju, nekateri že govorijo o klerikalizmu, o posiljevanju ljudi z vero, o prevladi Cerkve nad javnim mnenjem. Verjetno bo potrebno še precej časa, da bomo verska

dejstva sprejemali popolnoma normalno kot sestavni del družbenega življenja. Desetletna indoktrinacija se ne more preseči na hitro.

Verni so bili doslej porinjeni na rob političnih dogajanj. Upam, da se bodo zdaj enakopravno vključili v družbeno življenje in prevzeli svoj del odgovornosti, in to v raznih političnih strankah in drugih družbenih strukturah. To je gotovo velik premik v naši družbi. Nikakor pa ni to znamenje, da postaja Cerkev glavna politična usmerjevalna sila. Tega ne želi niti cerkvena hierarhija niti verniki, ki so vključeni v razne stranke.

ad 2.

Ob pogledu na sodobno Evropo se mi ne poraja vprašanje, ali je končano obdobje evropske krščanske civilizacije, ampak: Ali bo evropska civilizacija sploh preživela? Ali ni sedaj v Evropi podoben položaj, kot je bil ob zatonu rimske civilizacije v obdobju preseljevanja narodov. Mislim, da je rešitev za evropsko civilizacijo, da se spet vrne h krščanskim vrednotam, k svojim koreninam. V Sloveniji je danes moderno govoriti o Evropi. Vendar je to govorjenje lahko zelo plehko. Najprej je treba odgovoriti na vprašanje, kakšno Evropo imamo pred očmi. Nič me ne mika posnemati »tisto Evropo«, ki vse gleda skozi dobiček, ki življenje gleda le skozi količino ne pa tudi kakovost, ki je ne zanima, kaj je resnica in kaj je dobro, ampak le kaj je koristno in prijetno. Če pa imamo pred očmi demokratično tradicijo Evrope, ki korenini v evangeliju, potem je nujno, da se spet vrnemo v Evropo. V tem stoletju sta se prav v Evropi dogajala dva silovita poskusa, da bi se odtrgali od krščanskih temeljev in da bi gradili novo družbo brez Boga. To je bil model arijskega nadčloveka in marksističnega razrednega človeka. Oba sta propadla. Sedanji porast nekonfesionalne religioznosti je pravzaprav vdor potrošniškega pojmovanja vere. Na bazarju religij naj si vsak vzame tisto, kar mu prija.

Vse, kar sem rekel o Evropi, velja tudi za Slovenijo. Ne gre za rekatolizacijo Slovenije. Če bo hotela biti Cerkev zvesta svojemu ustanovitelju Jezusu Kristusu, potem se bo morala truditi, da bo tudi na Slovenskem kvas in sol s svojo navzočnostjo in svojim delovanjem. Tudi Slovenija bo morala živeti iz krščanskih vrednot, če bo hotela živeti. Vprašanje vrednot pa je veliko širše, kot vprašanje organizirane strukture Cerkve.

ad 3.

Če vzamemo ideologijo kot sistem idej, kategorij in vrednot kakega svetovnega nazora, potem moram poudariti, da je krščanstvo veliko več kot le ideologija. Kristjan je tisti, ki ima osebni odnos do osebe Jezusa Kristusa. Cerkev je občestvo tistih, ki so povezani s Kristusom. Vera je prijateljstvo z Bogom, ne le neko priznavanje sistematično organiziranih idej. Cerkev ne more med ljudmi delati anket in na podlagi statističnih podatkov prilagajati svoj nauk in svojo prakso. Cerkev se lahko le vedno bolj pogloblja v Jezusov nauk in na tej podlagi išče najboljše odgovore in možnosti pri delovanju v vedno spreminjajočih se okoliščinah. S tega vidika je treba gledati tudi na razne spremembe v Cerkvi. Prav gotovo se je zavest o dostojanstvu in vrednosti človekove osebnosti v Cerkvi v zadnjih desetletjih še bolj razvila, čeprav je bila v njej vedno navzoča. Verujemo, da je Bog naš Oče, torej smo vsi ljudje med seboj bratje. Tu je temelj našega pojmovanja človekovega dostojanstva, človekovega bratstva, človekove svobode, enakopravnosti in odgovornosti. Ideje francoske revolucije – svoboda, enakost, bratstvo – so le jedrnat povzetek evanĝeljskega pojmovanja človeka.

Temu povzetku je treba dodati še odgovornost pred Bogom. Sicer se svoboda, enakost in bratstvo lahko tudi zlorablja. Ob vsem povedanem je jasno, da se mora Cerkev vedno demokratizirati, tudi Cerkev na Slovenskem, toda ob veliki poslušnosti Bogu. Sicer je beseda »demokracija« le prazna lupina.

ad 4.

Popolnoma se strinjam, da je klerikalizem treba črtati iz slovenskega besednjaka. S tem izrazom opletajo mnogi, ne da bi ga sploh pravilno uporabljali.

To vprašanje nakazuje politizacijo Cerkve v zadnjem času. Pri tem omenjate sindikalni boj in stavko delavcev. Kdo so delavci? Verni in neverni! Člani Cerkve in tisti, ki niso njeni člani. V sindikalna prizadevanja so vključeni ljudje zelo različnih prepričanij. Prizadevanja za pravičnejšo družbo se tičejo našega vrednostnega sistema, naše morale. Kristjan pri prizadevanjih ne more stati ob strani in si umiti roke, češ: naj se s tem ukvarjajo drugi. Če piše verski tisk o tem, kdaj je stavka upravičena in kdaj ne, kdaj ima stavka politične in kdaj ekonomske nagibe, to še ni politizacija Cerkve. To je le vzgoja vernikov, da lahko zavzemajo trezna, utemeljena in moralno podprta stališča do raznih družbenih pojavov. Cerkev ni zvesta nauku Jezusa Kristusa, če ne dela za pravičnejšo družbo, v kateri se je treba ukvarjati tudi s čisto konkretnimi zadevami. In če versko časopisje o tem piše, le izpolnjuje svoje poslanstvo.

ad 5.

Res je v našem družbenem življenju še precej nestrpnosti. Nismo se še razvili v družbo, ki je dovolj strpna in ki se zna o spornih zadevah pogovarjati strpno, spoštljivo in z močjo argumentov. Potreben bo dolgotrajen proces, dolgotrajna rast. Človek se ne da spremeniti čez noč ali pa v nekaj letih. Toda če hočemo biti res demokratična družba, zakaj ne bi imeli nekateri kristjani pravico ustanoviti tudi svoje stranke? Seveda ne zato, da bi zastopali interese kakšne hierarhije, ampak da bi skušali po svojih močeh in sposobnostih demokratično uveljavljati krščanske vrednote. Drugi kristjani pa bodo menili, da se lahko za te vrednote zavzemajo tudi v okviru drugih strank, ki imajo take programe, da so sprejemljivi tudi za verne. V demokratičnih družbah mora to biti samoumevno. Cerkvena hierarhija ne more vernim ukazovati, kako naj se strankarsko vedejo. Bistveno je vprašanje vrednot, ki jih kakšna stranka zastopa. Krščanska demokracija nima nobenega monopola nad resnico in cerkvena hierarhija nobenega monopola nad krščansko demokracijo.

ad 6.

To, kar smo imeli doslej, ni bila ločitev Cerkve od države, ampak poskus izločitve Cerkve iz družbe, poskus zapiranja verskega življenja v zakristije in med cerkvene zidove, brez vpliva na zasebno in javno življenje.

Če pod ločitev Cerkve od države razumemo, da cerkvena hierarhija nima nobenih privilegijev, da so verni enakopravni nevernim in da zaradi vere ali nevere nimajo pred drugimi nobenih prednosti, da cerkvena hierarhija nima pravice neposredno se vtikati v politiko v ožjem pomenu besede, potem sem za tako ločitev Cerkve od države. Prvenstvena naloga Cerkve je, da nadaljuje Kristusovo delo, da ljudi usmerja k Bogu. Zato potrebuje svobodo, ne privilegijev.

ad 7.

Cerkev ima dvatisočletno zgodovino in prav tako dolgo obdobje dela na področju vzgoje, kulture in šolstva. V celoti ni Cerkev nikoli skušala brisati zgodovinskega spomina. Odnos Cerkve do vzgoje, šolstva in kulture je bil vedno dvosmeren. Bila so obdobja napetosti in sodelovanja, sporov in medsebojnega oplajanja. Vendar, če nepristranski opazovalec potegne črto pod teh 2000 let, je izkupiček tudi na področju kulture in vzgoje močno pozitiven. Isto velja za slovenski narod. Če bi se odpovedali vsemu, kar je krščanstvo dalo našemu narodu na teh področjih, bi bili drevo brez korenin.

Kadar se je cerkvena hierarhija spuščala preveč v konkretne podrobnosti vzgoje in kulture, je delala tudi napake. Toda evangeljske vrednote, s katerimi je Cerkev prepojila razna področja človeškega življenja, so bile bistvenih navdih tudi vzgoji, kulturi in šolstvu. Cerkev se bo tudi danes trudila posredovati tiste vrednote, ki lahko obogatijo vzgojo, izobraževanje in kulturo. Menim, da je eden od vzrokov krize na področju šolstva tudi dolgotrajen povojni poskus brisati vse, kar je krščansko. Potreben bo večji poudarek na dobri vzgoji, ne le na izobraževanju. Cerkev je v okviru kateheze vsa povojna leta za ceno ogromnih žrtev vzgajala otroke, mlade in odrasle. To je bil njen velik prispevek k polaganju temeljev sedanje demokratične družbe. V tej smeri si bo prizadevala še naprej.

ad 8.

Cerkvena institucija ni uniformirana ustanova. Prav zaradi evangeljskega nauka o svobodi in dostojanstvu vsakega človeka je v okviru Cerkve veliko raznih duhovnih gibanj, redov. V okviru Cerkve verniki izražajo različna politična prepričanja, različna mnenja o gospodarskih ureditvah, različne estetske smeri. V okviru Cerkve se krešejo tudi različne filozofske smeri. Zato ni mogoče govoriti o enotni politični tendenci cerkvene institucije.

ad 9.

Ne strinjam se s trditvijo, da se opažajo poskusi, da bi Cerkev izkoreninila teologijo osvoboditve. Res pa je, da je bilo precéj opozoril, da se mora človekova osvoboditev pojmovati v celoti in ne le parcialno. Ni dovolj človeka osvoboditi le ekonomsko. Ni dovolj spremeniti le strukture. Človekovo osvoboditev je treba začeti v srcu, vesti, mišljenju. Iz te osvoboditve potem izvirajo tudi spremembe raznih krivičnih družbenih struktur. Teologija osvoboditve se je v nekaterih variantah preveč naslanjala na marksistično miselnost, ki se je v praksi izkazala za nezadostno.

Cerkev se opira na evangelij in ne more pristati na tista politična gibanja, ki za dosego svojih ciljev zagovarjajo revolucijo v smislu nasilja, diktature enega razreda nad drugim, ene rase nad drugo, ene stranke nad drugo ...

ad 10.

Poenostavljeno je trditi, da je imela uradna Cerkev negativen odnos do krščanskega socializma. Kar pomislimo na škofa Jegliča in njegovo podporo Kreku. V času, ko je deloval Edvard Kocbek, je bila uradna Cerkev pa tudi veliko vernih pod vtisom grozot stalinizma. Slovenska javnost je bila kar dobro seznanjena z vsem, kar je stalinizem počel. Zato je psihološko razumljivo, da je postal mnogim sumljiv vsakršen socializem, tudi Kocbekov krščanski socializem. V njem so nekateri gledali trojanskega konja, ki bo pripomogel k zmagi stalinizma tudi pri nas. Vrednote pravičnosti, medse-

bojne solidarnosti, enakopravnosti, medsebojnega služenja so bistvene evangelijske vrednote, ki jih je Cerkev ohranila za ceno velikih naporov. Z njimi je razjedla sužnjelastništvo. V času fevdalizma je štela najrevnejše pred samodržstvom plemičev. V kapitalizmu in kasneje v stalinizmu je s svojim pasivnim odporom in reševanjem konkretnih človeških problemov lajšala stanje. V vsakem družbenem sistemu Cerkev lahko očitamo, da je bila premalo energična, preveč počasna, omahljiva. Toda hkrati je treba priznati, da je v svojem jedru ohranila evangelij z vsemi vrednotami.

Evangelij je preveč bogat, da bi ga bilo mogoče ukalupiti v kako čisto določeno družbeno prakso. Tega današnja Cerkev niti ne poskuša. Naloga kristjanov je, da po svojih najboljših močeh pripomorejo k razvoju družbenega, kulturnega, političnega, gospodarskega življenja. Naravno je, da bo tu prihajalo med samimi kristjani do različnih mnenj, kako to narediti. Glede tega je v Cerkvi velik pluralizem. Kolikor je meni znano, se cerkveno vodstvo ni vtikalo v notranje zadeve gibanja 2000, niti v SKSG, niti v zadeve SKD.

ad 11.

Če hočemo ostati zvesti Kristusu, si vlogo Cerkve ne morem drugače predstavljati, kot si jo je predstavljal njen ustanovitelj. Cerkev se mora tudi danes v moderni družbi truditi, da bo kvas, sol, luč, ki sveti na svetilniku. To so Jezusove podobe z evangelija in zelo dobro pristajajo tudi civilni, pluralni in religiozno heterogeni družbi.

Krščanska praksa bo morala biti uravnotežena. Prečiščevati se bo morala na intimni sferi, ker se bo stalno soočala tudi z drugačno prakso. Nevsiljivo bo morala biti navzoča tudi prek javnega delovanja kristjanov v javnem in političnem življenju. Poudarjam besedo nevsiljivo, kar pa ne pomeni sramežljivo. Včasih lahko tudi javne manifestacije pripomorejo k učinkovitemu oznanjevanju evangelija. Tudi Jezus je večkrat govoril množicam. Seveda pa mora biti vsaka javna manifestacija v službi oznanjevanja božje besede.

ad 12.

Jezus je delal čudeže. Verni verjamemo, da Bog lahko naredi čudeže. Čudeži se tudi danes dogajajo in imajo isti namen, kot so jih imeli v Jezusovem času, da bi podkrepili našo vero v Boga. Seveda ni vse čudež, kar imajo ljudje za čudež. Cerkev ima silno stroga merila, da kak pojav prizna kot čudež. Ali je nastop patra Tardifa v Ljubljani povezan s parapsihološkimi pojavi ali ne, naj odgovori znanost. To, kar je govoril, je bilo v skladu z evangelijskim sporočilom. Ali pa so bila kakšna resnična ozdravljanja ali ne, naj ugotovi medicina. Cerkev se ne bori za medijsko utrditev svojih pozicij, ima pa pravico do medijev, da bi lahko tudi tako posredovala javnosti evangelijske vrednote.

ad 13.

Drugi vatikanski koncil pojmuje Cerkev kot potujoče božje ljudstvo. Cerkev je stalno na potovanju, vedno v procesu spreminjanja. Evangelij to imenuje stalen proces spreobrnjenja. Ta proces spreobrnjenja je bil v nekaterih zgodovinskih obdobjih počasen. Včasih je skoraj zastal. Takemu obdobju pa je navadno sledilo obdobje hitrih sprememb, korenitejšega očiščenja Cerkve raznih zgodovinsko pogojenih navlak. Tak korenit proces doživlja Cerkev pri nas po drugi svetovni vojni, in sicer iz dveh vzrokov. Prvi je bil soočenje s stalinizmom v svoji začetni trdi varianti in kasnejši

mehki različici. Drugi vzrok pa je bil drugi vatikanski koncil. Prav glede uresničevanja napotkov zadnjega koncila je pred nami še veliko nalog. Tukaj nismo še niti na pol poti. Koncili so se v Cerkvi uresničevali stoletja. Zato se bo Cerkev tudi v novonastajajoči demokraciji morala vedno znova vračati k svojim virom, to je k božji besedi, pa tudi k smernicam drugega vatikanskega koncila, ki so v bistvu branje evangelija z očmi dvajsetega stoletja.

dr. Taras
Kermauner,
filozof in
pisatelj

Katoliška Cerkev in današnje slovenstvo

1. Povsem zanesljivo ni mogoče trditi, kaj bo storila KC v bližnji prihodnosti. Na KC vplivajo sile zunaj nje, v glavnem nenaklonjene, a še bolj sile v nji, ki pa so različno usmerjene.

Gotovo je v KC nekaj ljudi – ne pozabimo, da KC ni le hierarhija klerikov, ampak vsi njeni člani – ki si želijo, da bi spet prišla v slovensko središče kot politično usmerjevalna sila. Čeprav, paradokсно, to niso več nekdanji dogmatski klerikalci, ampak liberalci znotraj KC; imajo v KC najbolj liberalne ideje, s starimi – predvojnimi – klerikalci jih veže le želja, potreba, načrt obvladati družbo državno, organizacijsko, politično; seveda tudi s pomočjo morale, le da jim morala služi za fermentacijo oblasti, za ideološko pokritje oblasti, za notranjo kontrolo. Te povezave starega klerikalizma z novim liberalizmom, ki se je prvič oblikovala z Grmičem v sedemdesetih in osemdesetih letih, danes pa jo od tega ideologa politične Cerkve prevzemajo Grmičevi politični nasprotniki, a idejni bližnjiki, se najbolj bojim.

Upam pa – kakor kažejo razmerja v slovenski KC, je moje upanje utemeljeno –, da ta del slovenskih katolikov ne bo zmagal; zna pa dobiti glavno moč v politiki, ki se bo imela ali se že ima za krščansko ali celo za katoliško. To je težko predvideti, kajti politično oblikovanje slovenskih katoličanov je bilo po vojni tako zatrto, da se zdaj šele postavlja na noge. Prešlo bo več faz; verjetno v začetku tudi manj prijetne in bolj oblastniško intonirane. Upam pa, da bo v nekaj letih zdajšnje vrenje ponehalo in se položaj prečistil, saj je usmeritev, ki jo svetuje današnji cerkveni svetovni vrh – papež – kritična do politizacije Cerkve, čeprav zelo angažirana v praksi, naj KC inicira novo pokristjanjenje sveta; naj poživi, preoblikuje, prenovi izpraznjene – posebno zahodne – družbe, vendar versko ne politično. Versko nravno, ne pa moralistično disciplinsko ali celo družbeno teroristično, kakor je bilo v navadi oz. v duhu zadnjih stoletij.

Na ta razloček bi želel posebej opozoriti; menim, da se ga kritiki današnje KC na Slovenskem ne zavedajo ali premalo. Ker enačijo versko in politično gorečnost, pripisujejo oživelji verski dejavnosti slovenske KC lastnosti, ki jih ta nima. Današnja KC reducirajo na prejšnjo, zato tudi današnji pripisujejo čezmerne in sploh politične ambicije. Njihova kritika pa je – vsaj delno – upravičena, kolikor se v KC res dogaja zlitje verskega s politično oblastniškim.